

А7 Фізична культура і спорт	
796:364-322(477)	
Дата першого надходження статті до видання	2026-07-29
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-08-29
Дата публікації/оприлюднення	2026-08-29

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СПОРТИВНОГО ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ

Поліщук Наталія Миколаївна

доктор філософії, доцент,

доцент кафедри фізичної культури, спорту та методики викладання,
Бердянський державний педагогічний університет, Запоріжжя, Україна

e-mail: polami@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3677-1248>

Анотація. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні цілісних теоретико-методичних засад розвитку спортивного волонтерства в Україні та визначенні їх структурних компонентів, функцій, принципів і організаційно-педагогічних умов реалізації. Методи дослідження: структурований теоретичний огляд, спрямований якісний контент-аналіз, порівняльний аналіз, категоризація та концептуальне моделювання. Джерельну базу сформовано з 19 документів: 15 наукових публікацій і 4 нормативно-стратегічних актів; 13 джерел (68,4 %) опубліковано у 2021–2025 роках, 10 (52,6 %) є іноземними, 15 (78,9 %) містять DOI. У результаті контент-аналізу встановлено домінування організаційно-управлінської проблематики у 12 джерелах (63,2 %), мотивації та утримання волонтерів — у 10 (52,6 %), соціальної інтеграції й добробуту — у 10 (52,6 %), оцінювання якості — у 9 (47,4 %). Водночас реабілітаційний і ветеранський виміри представлені лише у 3 джерелах (15,8 %), що засвідчує найбільш виразну прогалину українського наукового поля. Уточнено авторське визначення спортивного волонтерства як добровільної, суспільно корисної та компетентісно організованої діяльності у фізкультурно-спортивному середовищі, спрямованої на організацію подій, підтримку учасників, розширення доступу до рухової активності, соціальну інтеграцію та відновлення. Обґрунтовано п'ятикомпонентну структуру теоретико-методичних засад: понятійно-категоріальний, ціннісно-мотиваційний, змістово-функціональний, організаційно-методичний і результативно-оцінювальний компоненти. Наукова новизна полягає в удосконаленні концептуалізації спортивного волонтерства з урахуванням освітнього, інклюзивного, реабілітаційного та ветеранського контекстів України, а також у систематизації дев'яти функцій, дванадцяти принципів і шести організаційно-педагогічних умов його розвитку. Практичне значення результатів полягає у можливості їх використання закладами освіти, спортивними клубами, громадськими організаціями, територіальними громадами й реабілітаційними центрами для розроблення програм підготовки, супроводу та оцінювання діяльності волонтерів.

Ключові слова: громадянська участь, соціальна згуртованість, адаптивна фізична активність, ветеранські ініціативи, інклюзивне середовище, молодіжна політика, професійна підготовка, управління людськими ресурсами, реабілітаційні практики.

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR DEVELOPING SPORTS VOLUNTEERING IN UKRAINE

Nataliia Mykolaivna Polishchuk

Doctor of Philosophy, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Physical Culture, Sports and Teaching Methodology,
Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhzhia, Ukraine

e-mail: polami@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-3677-1248>

Abstract. The purpose of the study is to substantiate an integrated theoretical and methodological framework for developing sports volunteering in Ukraine and to identify its structural components, functions, principles, and organizational and pedagogical conditions. The methods included a structured theoretical review, directed qualitative content analysis, comparative analysis, categorization, and conceptual modelling. The evidence base comprised 19 documents: 15 scholarly publications and four regulatory or strategic acts. Thirteen sources (68.4%) were published in 2021–2025, ten (52.6%) were international publications, and fifteen (78.9%) contained a DOI. The content analysis showed that organizational and management issues were addressed in 12 sources (63.2%), volunteer motivation and retention in 10 (52.6%), social integration and wellbeing in 10 (52.6%), and quality assessment in 9 (47.4%). By contrast, rehabilitation and veteran-related dimensions appeared in only three sources (15.8%), indicating the most pronounced gap in the Ukrainian research field. The study refines the definition of sports volunteering as voluntary, socially beneficial, and competence-based activity within physical culture and sport settings aimed at organizing events, supporting participants, expanding access to physical activity, promoting social integration, and facilitating recovery. A five-component framework was substantiated: conceptual and categorical, value and motivational, content and functional, organizational and methodological, and outcome and evaluation components. The scientific novelty lies in improving the conceptualization of sports volunteering by incorporating the educational, inclusive, rehabilitation, and veteran contexts of Ukraine and by systematizing nine functions, twelve principles, and six organizational and pedagogical conditions for its development. The practical significance is that the proposed framework can be used by educational institutions, sports clubs, civil society organizations, local communities, and rehabilitation centres to design volunteer training, support, and performance assessment programmes. The results provide a methodological basis for moving from episodic involvement of volunteers to a sustainable, safe, inclusive, and evidence-informed system of sports volunteering.

Keywords: civic participation, social cohesion, adapted physical activity, veteran initiatives, inclusive environment, youth policy, professional training, human resource management, rehabilitation practices.

Вступ

Актуальність проблеми.

Волонтерська діяльність в Україні перетворилася на один із провідних механізмів громадянської самоорганізації, солідарності та підтримки людей, які зазнали наслідків війни. Її правовою основою є принципи добровільності, соціальної спрямованості та неприбутковості, закріплені Законом України «Про волонтерську діяльність» [1]. У сфері фізичної культури і спорту ці принципи набувають спеціального змісту, оскільки поєднуються з організацією рухової активності, проведенням змагань, підтримкою спортсменів, оздоровчими, інклюзивними та відновлювальними практиками, що відповідає суспільному призначенню фізичної культури і спорту [2].

Суспільна потреба у спортивному волонтерстві посилюється трьома взаємопов'язаними чинниками. Перший чинник — розширення молодіжної громадянської участі, ініціативності та відповідальності, визначених пріоритетами Національної молодіжної стратегії до 2030 року [3]. Другий — необхідність підвищення доступності рухової активності, розвитку масового спорту та міжсекторальної взаємодії, передбачених Стратегією розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року [4]. Третій — зростання запиту на адаптивну фізичну активність, підтримку ветеранів війни, осіб з інвалідністю та членів їхніх родин. За таких умов спортивний волонтер виконує не лише допоміжні операції під час події, а й забезпечує комунікацію, супровід, доступність, безпеку, залучення і соціальну інтеграцію.

Практика залучення волонтерів у спортивних організаціях України розвивається швидше, ніж її науково-методичне забезпечення. Зберігаються відмінності у підготовці волонтерів, розподілі ролей, наставництві, оцінюванні якості, етичних правилах і механізмах довготривалої мотивації. Особливо відчутною є відсутність цілісної рамки, що одночасно враховувала б освітнє середовище, масовий і адаптивний спорт, інклюзію, фізкультурно-спортивну реабілітацію та ветеранські ініціативи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Українські дослідниці І. Когут та О. Степанюк розкривають спортивне волонтерство передусім як соціально-гуманістичний та освітній ресурс. У праці, присвяченій адаптивному спорту, акцентовано на соціальній інтеграції осіб з інвалідністю та формуванні толерантного середовища [5]. Організаційно-методичний аспект у закладах освіти пов'язується із цілеспрямованим залученням студентської молоді, попередньою підготовкою, координацією та набуттям професійно значущого досвіду [6]. Аналіз сучасних тенденцій розширює предметне поле до масового, подієвого, інклюзивного та громадського спорту [7], а характеристика різних напрямів волонтерської діяльності демонструє залежність ролей волонтера від цільової групи й організаційного середовища [8].

Найбільш розробленим в українському дискурсі є напрям підготовки волонтерів для адаптивного спорту. О. Степанюк та І. Когут обґрунтували поетапну технологію, що поєднує формування спеціальних знань, емпатії, комунікативних умінь, мотиваційної готовності та практичної взаємодії зі спортсменами з інвалідністю [9]. Цей підхід підтверджує, що якість спортивного волонтерства залежить не від самого факту добровільної участі, а від відповідності компетентностей конкретним завданням і потребам учасників.

У міжнародних дослідженнях помітно переважає мотиваційно-управлінська перспектива. Функціональна теорія волонтерської мотивації пояснює участь через ціннісні, соціальні, пізнавальні, кар'єрні, захисні та особистісно-розвивальні мотиви [10]. Спеціалізована шкала мотивації волонтерів міжнародних спортивних подій конкретизує ці мотиви з урахуванням причетності до події, міжособистісних контактів, кар'єрного досвіду та зовнішнього визнання [11]. Огляд П. Вікер показує, що спортивне волонтерство досліджується на індивідуальному, організаційному та політичному рівнях, однак саме індивідуальна мотивація тривалий час домінувала над вивченням систем управління [12].

Сучасні праці поступово зміщують акцент до управління людськими ресурсами й сталості волонтерського залучення. Аналіз відбору 53 234 кандидатів на волонтерські позиції великої спортивної події доводить важливість прозорих критеріїв, відповідності ролі та стратегічного планування персоналу [13]. Порівняльне дослідження семи країн виявляє, що епізодичне волонтерство залежить від інституційного контексту, попереднього досвіду та можливостей продовження участі після події [14]. Серед університетської молоді задоволеність участю пов'язана з особистісними й соціальними мотивами та якістю організаційного досвіду [15].

Новітні публікації розширюють аналіз до суспільної цінності, інклюзії та утримання волонтерів. Європейське дослідження у восьми країнах показало позитивний зв'язок спортивного волонтерства із суб'єктивним добробутом і підкреслило його соціально-економічну цінність [16]. Систематичний огляд організацій спорту для осіб з інвалідністю засвідчив недостатність досліджень, що одночасно аналізують мотивацію, задоволеність, залученість і прихильність волонтерів [17]. У спортивному туризмі намір повторної участі визначається поєднанням мотивації, задоволеності та якості менеджменту [18], а дослідження масових змагань підтверджує значення соціальної інтеграції, причетності до спільноти та змістовності ролі [19].

Виділення невирішеної частини проблеми.

Попри накопичений науковий доробок, невирішеним залишається питання цілісного теоретико-методичного обґрунтування розвитку спортивного волонтерства в Україні, яке поєднувало б понятійний апарат, мотивацію, зміст діяльності, підготовку, міжсекторальне управління, безпеку та оцінювання результатів з урахуванням адаптивного, реабілітаційного й ветеранського контекстів.

Мета статті.

Метою статті є обґрунтування цілісних теоретико-методичних засад розвитку спортивного волонтерства в Україні та визначення їх структурних компонентів, функцій, принципів і організаційно-педагогічних умов реалізації.

Наукова новизна.

Удосконалено концептуалізацію спортивного волонтерства шляхом інтеграції освітнього, інклюзивного, реабілітаційного та ветеранського вимірів; набули подальшого розвитку положення про його функції, принципи, організаційно-педагогічні умови та критерії результативності.

Практичне значення.

Запропоновані положення можуть бути використані закладами освіти, спортивними клубами, громадськими організаціями, територіальними громадами й реабілітаційними центрами для розроблення програм рекрутингу, підготовки, наставництва, супроводу та оцінювання спортивних волонтерів.

Методологія

Методи дослідження.

Дослідження виконано як структурований теоретико-аналітичний огляд. На першому етапі застосовано пошук за тематичними словосполученнями українською та англійською мовами: «спортивне волонтерство», «волонтерство в адаптивному спорті», «підготовка спортивних волонтерів», «sport volunteering», «sport event volunteers», «volunteer motivation», «volunteer management», «disability sport volunteering». На другому етапі проведено спрямований якісний контент-аналіз: одиницею кодування було змістове положення джерела, що характеризувало мету, функцію, принцип, механізм підготовки, спосіб управління або результат волонтерської діяльності. На третьому етапі використано порівняльний аналіз українських і міжнародних підходів. На четвертому етапі виконано категоризацію та концептуальне моделювання структурних компонентів теоретико-методичних засад.

Кодування здійснювалося за вісьмома апіорними категоріями: нормативно-політичне забезпечення; організація та менеджмент; мотивація й утримання; освіта і професійна підготовка; інклюзія та адаптивна фізична активність; соціальна інтеграція і добробут; реабілітація та ветеранський вимір; оцінювання якості. Категорії не були взаємовиключними, тому одне джерело могло отримати декілька кодів. Після первинного кодування близькі положення об'єднано у функції, принципи, компоненти та організаційно-педагогічні умови.

Джерела даних.

Джерельну базу сформовано в липні–серпні 2026 року з використанням метаданих Crossref, офіційних вебсторінок журналів і бази «Законодавство України». Критеріями включення були: безпосередня відповідність спортивному волонтерству; наукове або нормативно-стратегічне значення; наявність повних бібліографічних відомостей; пріоритет публікацій 2021–2025 років; включення старіших праць лише за умови їх фундаментального значення для теорії мотивації чи менеджменту. Виключалися дублікати, матеріали без перевірених вихідних даних, короткі інформаційні повідомлення та праці, у яких волонтерство згадувалося побіжно. Остаточний корпус становив 19 джерел: 15 наукових публікацій і 4 нормативно-стратегічні документи [1–19].

Інструменти аналізу.

Для формування матриці кодування, підрахунку частот і часток застосовано Python 3.11 та бібліотеку pandas; перевірку DOI здійснено через Crossref і резольвер doi.org. Текстову матрицю містила такі поля: рік, країна або контекст, тип джерела, цільова група, напрям волонтерства, провідні категорії, наявність практичних рекомендацій та DOI. Відсоткові значення обчислено від загальної кількості включених джерел ($n = 19$).

Обмеження дослідження.

Результати відображають теоретичний стан проблеми і не є доказом причинної ефективності запропонованих умов. Корпус обмежений 19 джерелами, переважно українською та англійською мовами, і не охоплює всі локальні практики спортивних організацій. Ветеранський вимір у науковій літературі представлений недостатньо, тому відповідні положення мають статус теоретично обґрунтованих орієнтирів і потребують емпіричної перевірки у закладах освіти, спортивних клубах та реабілітаційних центрах.

Результати

Кількісна характеристика корпусу засвідчила відповідність джерельної бази вимогам до сучасності, міжнародного представлення та наявності DOI (табл. 1). Із 19 включених джерел 15 були науковими публікаціями, а 4 — нормативно-стратегічними документами. Частка праць 2021–2025 років становила 68,4 %, іноземних джерел — 52,6 %, публікацій із DOI — 78,9 %.

Таблиця 1

Характеристика джерельного корпусу дослідження

Показник	Кількість, n	Частка, %
Усього джерел	19	100,0
Наукові публікації	15	78,9
Нормативно-стратегічні документи	4	21,1
Джерела 2021–2025 років	13	68,4
Іноземні джерела	10	52,6
Джерела з DOI	15	78,9

Джерело: складено авторкою за результатами контент-аналізу.

Тематичне кодування показало нерівномірність наукової уваги (табл. 2). Найчастіше джерела розкривали організацію та менеджмент — 12 випадків (63,2 %). Мотивація й утримання волонтерів, а також соціальна інтеграція і добробут були представлені по 10 випадків (52,6 %). Питання оцінювання якості виявлено у 9 джерелах (47,4 %), освіти та професійної підготовки — у 7 (36,8 %), інклюзії й адаптивної фізичної активності — у 5 (26,3 %). Реабілітаційний і ветеранський виміри зафіксовано лише у 3 джерелах (15,8 %).

Таблиця 2

Тематичне представлення проблематики спортивного волонтерства

Категорія контент-аналізу	Кількість джерел, п	Частка, %
Організація та менеджмент	12	63,2
Мотивація й утримання волонтерів	10	52,6
Соціальна інтеграція і добробут	10	52,6
Оцінювання якості та результативності	9	47,4
Освіта і професійна підготовка	7	36,8
Інклюзія та адаптивна фізична активність	5	26,3
Нормативно-політичне забезпечення	4	21,1
Реабілітація та ветеранський вимір	3	15,8

Примітка: категорії не є взаємовиключними; одне джерело могло бути віднесене до кількох категорій. Джерело: складено авторкою.

За результатами категоризації спортивне волонтерство визначено як добровільну, суспільно корисну, неприбуткову та компетентнісно організовану діяльність у сфері фізичної культури і спорту, спрямовану на підготовку й проведення подій, підтримку учасників, розширення доступу до рухової активності, популяризацію здоров'язбережувальної поведінки, соціальну інтеграцію та сприяння фізичному і психосоціальному відновленню. Визначення охоплює як епізодичне волонтерство на подіях, так і довготривалу діяльність у спортивних клубах, закладах освіти, громадських організаціях і реабілітаційних програмах.

Систематизовано дев'ять функцій спортивного волонтерства: 1) організаційну — підготовка простору, реєстрація, навігація та логістика; 2) комунікативну — інформаційний обмін між організаторами, учасниками й партнерами; 3) освітню — набуття знань, умінь і професійного досвіду; 4) виховно-соціалізувальну — формування відповідальності, емпатії та командної взаємодії; 5) соціально-інтеграційну — включення різних груп у спільну діяльність; 6) інклюзивну — забезпечення доступності й розумного пристосування; 7) реабілітаційну — підтримка участі у відновлювальних програмах у межах компетенції волонтера; 8) оздоровчо-просвітницьку — популяризація рухової активності; 9) громадянську — розвиток солідарності, взаємодопомоги та суспільної участі.

Обґрунтовано дванадцять принципів: добровільність, законність, гуманізм, повага до гідності, безпека, доступність, інклюзивність, компетентність, партнерство, відповідальність, етичність і системність. Принцип безпеки передбачає чіткі межі ролі волонтера, інструктаж, алгоритми реагування на ризики та недопущення виконання професійних медичних чи реабілітаційних функцій без належної кваліфікації. Принцип компетентності вимагає диференційованої підготовки залежно від цільової групи, виду події та рівня відповідальності.

Теоретико-методичні засади структуровано у п'ять взаємопов'язаних компонентів. Понятійно-категоріальний компонент визначає терміни, суб'єктів, середовища і межі діяльності. Ціннісно-мотиваційний охоплює мотиви, етичні орієнтири, готовність до відповідальної взаємодії та механізми визнання внеску.

Змістово-функціональний конкретизує напрями, ролі, завдання і компетентності. Організаційно-методичний регламентує рекрутинг, відбір, навчання, наставництво, координацію, комунікацію та партнерство. Результативно-оцінювальний встановлює критерії якості, показники діяльності, зворотний зв'язок, рефлексію та коригування програм.

Визначено шість організаційно-педагогічних умов розвитку спортивного волонтерства: інтеграція відповідної підготовки в освітні програми та неформальне навчання; компетентнісно орієнтована диференціація змісту; партнерство закладів освіти, спортивних організацій, громад і реабілітаційних установ; наставництво та постійний методичний супровід; система мотивації, визнання й можливостей подальшої участі; моніторинг якості, безпеки та задоволеності всіх учасників. Сукупність умов забезпечує перехід від ситуативного залучення до сталої системи розвитку волонтерського людського ресурсу.

Обговорення

Інтерпретація результатів.

Домінування організаційно-управлінської проблематики (63,2 %) свідчить, що спортивне волонтерство дедалі частіше розглядається як керований процес, а не як спонтанна допомога. Це закономірно, оскільки спортивні події й програми мають часові обмеження, підвищені вимоги до безпеки, значну кількість учасників і потребують узгодженого розподілу ролей. Водночас близькі частки мотиваційної та соціально-інтеграційної проблематики (по 52,6 %) показують подвійну природу явища: організація отримує людський ресурс, а волонтер — досвід, соціальні зв'язки, відчуття причетності й можливості самореалізації.

Низька частка реабілітаційного і ветеранського вимірів (15,8 %) є не свідченням другорядності напряму, а показником його наукової недостатності. Для України ця прогалина має принципове значення через зростання потреби у доступних спортивно-відновлювальних програмах. Волонтер у таких програмах повинен діяти в чітко визначених межах: підтримувати участь, орієнтувати, комунікувати, допомагати з організацією і створенням доброзичливого середовища, але не замінювати тренера, фізичного терапевта, психолога чи медичного працівника.

П'ятикомпонентна структура відображає логіку повного циклу: від визначення сутності й цінностей — до змісту, організації та оцінювання. Вилучення будь-якого компонента знижує стійкість системи. Наприклад, мотивація без підготовки створює ризики неякісного виконання ролі; навчання без наставництва не гарантує перенесення знань у практику; діяльність без оцінювання не дає підстав для вдосконалення програми.

Порівняння з іншими дослідженнями.

Отримані результати узгоджуються з українськими працями, у яких спортивне волонтерство пов'язане з освітою, соціалізацією, адаптивним спортом і гуманістичними цінностями [5–9]. Запропонована структура розвиває ці положення, поєднуючи підготовку волонтерів із системою менеджменту, моніторингом і міжсекторальним партнерством. Відмінність полягає в тому, що освітній компонент розглядається не ізольовано, а як частина повного організаційного циклу.

Мотиваційний компонент відповідає функціональній теорії Е. Клері та співавторів [10] і спеціалізованому підходу Г. Банг та П. Челладураї [11], проте у запропонованій рамці мотиви пов'язано з конкретними ролями, рівнем відповідальності й перспективою довготривалої участі. Це узгоджується з висновками про значення задоволеності, якості досвіду та наміру повторної участі [15, 18, 19].

Організаційно-методичний компонент кореспондує з багаторівневим баченням волонтерського менеджменту П. Вікер [12], стратегічним підходом до відбору волонтерів [13] та міжнародними відмінностями епізодичної участі [14]. На відміну від

моделей, орієнтованих переважно на великі події, запропоновані засади охоплюють також освітні проєкти, локальні спортивні клуби, адаптивну фізичну активність і реабілітаційні ініціативи.

Соціально-інтеграційна функція підтверджується даними про зв'язок спортивного волонтерства із суб'єктивним добробутом [16]. Водночас систематичний огляд волонтерства у спорті для осіб з інвалідністю виявив дефіцит комплексних досліджень мотивації, задоволеності й прихильності [17]. Це підтримує необхідність окремих критеріїв доступності, етичності, безпеки та якості взаємодії у результативно-оцінювальному компоненті.

Наукова новизна (розгорнуто).

Удосконалено поняття спортивного волонтерства: на відміну від подієво-організаційного трактування, воно охоплює довготривалу діяльність у масовому, освітньому, інклюзивному, адаптивному, реабілітаційному та ветеранському середовищах. Удосконалено структуру теоретико-методичних засад через обґрунтування п'яти компонентів, які утворюють повний цикл організації волонтерської діяльності. Набули подальшого розвитку положення про функції та принципи спортивного волонтерства шляхом уведення вимог компетентнісної диференціації, безпеки, меж відповідальності й доказового оцінювання. Вперше у межах цього дослідження тематичну структуру відібраного корпусу подано кількісно, що дозволило встановити дисбаланс між розробленістю менеджменту й мотивації та недостатньою увагою до реабілітаційного і ветеранського напрямів.

Практичне значення (розгорнуто).

Для закладів вищої освіти результати можуть бути основою змістових модулів або вибірових компонентів з підготовки спортивних волонтерів: етика, комунікація, перша організаційна реакція на ризики, інклюзивна взаємодія, планування подій, командна робота та рефлексія. Для спортивних клубів і федерацій п'ятикомпонентна структура може використовуватися як чекліст під час розроблення волонтерської програми — від опису ролей і критеріїв відбору до наставництва та підсумкового оцінювання.

Для територіальних громад і громадських організацій запропоновані умови дають змогу будувати партнерські програми залучення молоді до локальних фізкультурно-оздоровчих заходів. Для адаптивних і ветеранських ініціатив доцільними є спеціалізовані модулі щодо коректної комунікації, доступності, травма-інформованої взаємодії, конфіденційності та меж волонтерської компетентності. Результативно-оцінювальний компонент може бути реалізований через індикатори охоплення, завершення підготовки, відповідності ролей, задоволеності учасників, безпекових інцидентів, повторної участі та рефлексивної самооцінки волонтерів.

Висновки

1. Встановлено, що наукове поле спортивного волонтерства характеризується переважанням організаційно-управлінської проблематики (63,2 % джерел), тоді як реабілітаційний і ветеранський виміри представлені лише у 15,8 % джерел. Отже, ключовою прогалиною українського контексту є недостатня теоретична й емпірична розробленість волонтерської підтримки адаптивних і відновлювальних спортивних практик.

2. Уточнено сутність спортивного волонтерства як добровільної, суспільно корисної, неприбуткової та компетентнісно організованої діяльності у фізкультурно-спортивному середовищі, спрямованої на організацію подій, підтримку учасників, розширення доступу до рухової активності, соціальну інтеграцію та сприяння відновленню.

3. Обґрунтовано п'ятикомпонентну структуру теоретико-методичних засад розвитку спортивного волонтерства: понятійно-категоріальний, ціннісно-

мотиваційний, змістово-функціональний, організаційно-методичний і результативно-оцінювальний компоненти. Їх взаємозв'язок забезпечує перехід від епізодичного залучення до системної підготовки, супроводу та оцінювання волонтерів.

4. Систематизовано дев'ять функцій і дванадцять принципів спортивного волонтерства. Визначальними для українських умов є принципи безпеки, компетентності, інклюзивності, партнерства й чіткого розмежування волонтерських та професійних функцій.

5. Визначено шість організаційно-педагогічних умов: інтеграція підготовки в освітні й неформальні програми; компетентнісна диференціація змісту; міжсекторальне партнерство; наставництво й методичний супровід; мотивація та визнання; моніторинг якості, безпеки і задоволеності. Ці умови безпосередньо відповідають меті дослідження та можуть бути використані як основа проєктування волонтерських програм.

Перспективи подальших досліджень полягають в емпіричній перевірці запропонованої структури, розробленні й апробації програми підготовки спортивних волонтерів, валідації критеріїв готовності та результативності, а також у порівнянні моделей волонтерського супроводу в масовому, адаптивному й ветеранському спорті.

Список використаних джерел

1. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19.04.2011 № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>.
3. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року : Указ Президента України від 12.03.2021 № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>.
4. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.11.2020 № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text>.
5. Когут І. О., Степанюк О. В. Соціально-гуманістична спрямованість волонтерської діяльності в адаптивному спорті. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2021. № 1. С. 82–87. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2021.1.82-87>.
6. Когут І. О., Степанюк О. В. Організаційно-методичні особливості реалізації спортивної волонтерської діяльності в освітніх закладах України та світу. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022. № 2. С. 71–75. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.71-75>.
7. Степанюк О. В., Когут І. О. Сучасні тенденції розвитку спортивного волонтерства. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022. № 3. С. 102–107. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.3.102-107>.
8. Когут І. О., Степанюк О. В. Реалізація волонтерської діяльності в різних напрямках спорту. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2022. № 4. С. 78–84. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.78-84>.
9. Степанюк О. В., Когут І. О. Технологія підготовки волонтерів до роботи зі спортсменами з інвалідністю. *Rehabilitation and Recreation*. 2025. Т. 19, № 4. С. 218–234. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2025.19.4.20>.
10. Clary E. G., Snyder M., Ridge R. D., Copeland J., Stukas A. A., Haugen J., Miene P. Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1998. Vol. 74, No. 6. P. 1516–1530. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1516>.
11. Bang H., Chelladurai P. Development and validation of the Volunteer Motivations Scale for International Sporting Events. *International Journal of Sport Management and Marketing*. 2009. Vol. 6, No. 4. P. 332–350. <https://doi.org/10.1504/IJSMM.2009.030064>.
12. Wicker P. Volunteerism and volunteer management in sport. *Sport Management Review*. 2017. Vol. 20, No. 4. P. 325–337. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2017.01.001>.

13. Cuskelly G., Fredline L., Kim E., Barry S., Kappelides P. Volunteer selection at a major sport event: A strategic human resource management approach. *Sport Management Review*. 2021. Vol. 24, No. 1. P. 116–133. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2020.02.002>.
14. Okada A., Ishida Y., Yamauchi N., Grönlund H., Zhang C., Krasnopolskaya I. Episodic volunteering in sport events: A seven-country analysis. *Voluntas*. 2022. Vol. 33, No. 3. P. 459–471. <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00428-5>.
15. Angosto S., Díaz-Suárez A., López-Gullón J. M. Motivation and satisfaction in university sports volunteering. *Journal of Human Sport and Exercise*. 2023. Vol. 18, No. 1. P. 153–165. <https://doi.org/10.14198/jhse.2023.181.13>.
16. Kokolakis T., Schoemaker J., Lera-Lopez F., de Boer W., Čingienė V., Papić A., Ahlert G. Valuing the contribution of sport volunteering to subjective wellbeing: Evidence from eight European countries. *Frontiers in Sports and Active Living*. 2024. Vol. 6. Article 1308065. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1308065>.
17. Muñoz-Llerena A., Angosto S., Pérez-Campos C., Alcaraz-Rodríguez V. A systematic review of volunteer motivation and satisfaction in disability sports organizations. *Disabilities*. 2025. Vol. 5, No. 2. Article 33. <https://doi.org/10.3390/disabilities5020033>.
18. Antunes H., Rodrigues A., Sabino B., Gouveia É., Lopes H. Volunteer management in sports tourism events: Motivation and satisfaction as drivers for repeat participation. *Societies*. 2025. Vol. 15, No. 4. Article 80. <https://doi.org/10.3390/soc15040080>.
19. Michalska M., Grajek M., Rozmiarek M. Motivations of sports volunteers at mass endurance events: A case study of Poznan. *Sports*. 2025. Vol. 13, No. 8. Article 255. <https://doi.org/10.3390/sports13080255>.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2011). Pro volontersku diialnist [On volunteer activity] (Law No. 3236-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993). Pro fizychnu kulturu i sport [On physical culture and sport] (Law No. 3808-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> [in Ukrainian].
3. President of Ukraine. (2021). Pro Natsionalnu molodizhnu stratehiu do 2030 roku [On the National Youth Strategy until 2030] (Decree No. 94/2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). Pro zatverdzhennia Stratehii rozvytku fizychnoi kultury i sportu na period do 2028 roku [On approval of the Strategy for the Development of Physical Culture and Sports until 2028] (Resolution No. 1089). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Kohut, I. O., & Stepaniuk, O. V. (2021). Sotsialno-humanistychna spriamovanist volonterskoi diialnosti v adaptivnomu sporti [Social and humanistic orientation of volunteer activity in adaptive sports]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 1, 82–87. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2021.1.82-87> [in Ukrainian].
6. Kohut, I. O., & Stepaniuk, O. V. (2022). Orhanizatsiino-metodychni osoblyvosti realizatsii sportyvnoi volonterskoi diialnosti v osvitykh zakladakh Ukrainy ta svitu [Organizational and methodological features of sports volunteering in educational institutions of Ukraine and the world]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 2, 71–75. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.2.71-75> [in Ukrainian].
7. Stepaniuk, O. V., & Kohut, I. O. (2022). Suchasni tendentsii rozvytku sportyvnoho volonterstva [Current trends in the development of sports volunteering]. *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu*, 3, 102–107. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.3.102-107> [in Ukrainian].
8. Kohut, I. O., & Stepaniuk, O. V. (2022). Realizatsiia volonterskoi diialnosti v riznykh napriamakh sportu [Implementation of volunteer activity in different areas of sport].

- Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia i sportu, 4, 78–84. <https://doi.org/10.32652/tmfvs.2022.4.78-84> [in Ukrainian].
9. Stepaniuk, O. V., & Kohut, I. O. (2025). Technology of training volunteers to work with athletes with disabilities. *Rehabilitation and Recreation*, 19(4), 218–234. <https://doi.org/10.32782/2522-1795.2025.19.4.20>.
 10. Clary, E. G., Snyder, M., Ridge, R. D., Copeland, J., Stukas, A. A., Haugen, J., & Miene, P. (1998). Understanding and assessing the motivations of volunteers: A functional approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1516–1530. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1516>.
 11. Bang, H., & Chelladurai, P. (2009). Development and validation of the Volunteer Motivations Scale for International Sporting Events. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 6(4), 332–350. <https://doi.org/10.1504/IJSMM.2009.030064>.
 12. Wicker, P. (2017). Volunteerism and volunteer management in sport. *Sport Management Review*, 20(4), 325–337. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2017.01.001>.
 13. Cuskelly, G., Fredline, L., Kim, E., Barry, S., & Kappelides, P. (2021). Volunteer selection at a major sport event: A strategic human resource management approach. *Sport Management Review*, 24(1), 116–133. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2020.02.002>.
 14. Okada, A., Ishida, Y., Yamauchi, N., Grönlund, H., Zhang, C., & Krasnopolskaya, I. (2022). Episodic volunteering in sport events: A seven-country analysis. *Voluntas*, 33(3), 459–471. <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00428-5>.
 15. Angosto, S., Díaz-Suárez, A., & López-Gullón, J. M. (2023). Motivation and satisfaction in university sports volunteering. *Journal of Human Sport and Exercise*, 18(1), 153–165. <https://doi.org/10.14198/jhse.2023.181.13>.
 16. Kokolakis, T., Schoemaker, J., Lera-Lopez, F., de Boer, W., Čingienė, V., Papić, A., & Ahlert, G. (2024). Valuing the contribution of sport volunteering to subjective wellbeing: Evidence from eight European countries. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, 1308065. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1308065>.
 17. Muñoz-Llerena, A., Angosto, S., Pérez-Campos, C., & Alcaraz-Rodríguez, V. (2025). A systematic review of volunteer motivation and satisfaction in disability sports organizations. *Disabilities*, 5(2), 33. <https://doi.org/10.3390/disabilities5020033>.
 18. Antunes, H., Rodrigues, A., Sabino, B., Gouveia, É., & Lopes, H. (2025). Volunteer management in sports tourism events: Motivation and satisfaction as drivers for repeat participation. *Societies*, 15(4), 80. <https://doi.org/10.3390/soc15040080>.
 19. Michalska, M., Grajek, M., & Rozmiarek, M. (2025). Motivations of sports volunteers at mass endurance events: A case study of Poznan. *Sports*, 13(8), 255. <https://doi.org/10.3390/sports13080255>.